

ABDULGANÎ BİN ABDULCELÎL GEREDEVÎ'NİN RİSÂLE-İ SEGÜRNÂME'Sİ

Atila GÖKDEMİR*

Öz

İnsan bedeninin herhangi bir yerinde bulunan sinir veyahut kasların gayriihtiyari titremesine seğirme denilmektedir. Türk İslâm kültüründe folklorik bir unsur olarak karşımıza çıkan seğirmeler, geleceğe dair müspet veya menfi durumların habercisi olarak değerlendirilmiştir. Bu duruma istinaden seğirmelere halk tarafından ayrı bir önem atfedilmiş ve geleceğe yönelik merak duygusunun bir yansıması olarak seğirnâme veya ihtilâcnâme şeklinde adlandırılan eserler telif edilmiştir. Bu türde kaleme alınmış eserlerden biri de, Abdulganî bin Abdulcelîl Geredevî'nin Risâle-i Segürnâme'sidir. Çalışmada, öncelikle seğirnâmeler hakkında genel bilgi verilmiş, ardından müellif hakkındaki tespitler ortaya konularak transkripsiyonlu metinle birlikte eserin muhtevası incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk İslâm Edebiyatı, Seğirnâme, İhtilâcnâme, Abdulganî bin Abdulcelîl Geredevî, Risâle-i Segürnâme

Abdulgani bin Abdulcelil Geredevi's Risale-i Segurname

Abstract

Twitching is the involuntary movement of nerves or muscles in any place of a human's body. It is a folkloric factor in Turkish Islamic literature. A twitching in body is evaluated as the precursor of the positive or negative events that are likely to be happen in the future. Within this context, it is attributed importance among people and some books called as segirname have been compiled as a reflection of sense of wonder. Segirname is also called as ihtilacname in Turkish literature. One of the examples of segirname compiled in Turkish literature is Risale-i Segurname written by Abdulgani bin Abdulcelil Geredevi. In this paper, firstly we give general information about segirname genre, then analysed the content of the book and give the latinized form of the text.

Key Words: Turkish Islamic Literature, Segirname, Ihtilacname, Abdulganî bin Abdulcelîl Geredevî, Risâle-i Segürnâme

Giriş

İnsanın yaratılış itibarıyla sahip olduğu en belirgin özelliklerinden biri, meraklı olmasıdır. İnsan hangi medeniyet içerisinde yetişirse yetişsin geçmiş, hâl ve geleceğe dair bilinmeyen meseleleri hep merak etmiştir. Özellikle gelecekte karşılaşılabilecek menfi durumları önceden tespit ve bunları imkân dâhilinde bertaraf etme arzusu fitrîdir.¹ Merak duygusunun bir neticesi olarak insan, tabiatta meydana gelen birtakım değişmelerden yola çıkarak, gelecekte vuku bulacak olaylar hakkında bilgi edinmeye çalışmıştır. Böylelikle genel olarak falnâme ismiyle bilinen çeşitli eserler

* Arş. Gör. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalı
ORCID No: 0000-0002-3533-4604

¹ Yusuf Ziya Sümbüllü, *Seğirname*, Fenomen Yayınları, Erzurum, 2010, s. 2; İbn Haldun, *Mukaddime*, haz. Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, İstanbul, 2017, s. 604.

teşekkül etmiştir. Arap, İran ve Türk kültür sahasında kuşların uçuş, titreme ve ötmelerinden bazı manalar çıkaran zecr, iyâfet ve tayre; parlak ve berrak şeylere bakılarak bilgi edinme yoluna giden irâfet; vücut azaları ve dış görünüşten yola çıkarak karakter tahlili yapan kıyâfet veya firâset; vücut azalarının oynamasına istinaden ortaya çıkan ihtilâc vs. farklı ilimler oluşmuştur.² Bu ilimler, zamanla yazıya geçirilmek suretiyle edebî bir tür olarak anılmaya başlamış ve bu sahada fâlnâme türünde birçok eser yazılmasına sebep olmuştur.³ Türk yazılı geleneği çerçevesinde telif edilen eserler arasında ilk olarak İrk Bitig zikredilebilir.⁴ Bununla birlikte Anadolu sahasında meşhur olan ve Hz. Ali, Câfer-i Sâdık ile Muhyiddin Arabî'ye nispet edilen fâlnâmeler de bulunmaktadır.⁵ Dede Ömer Rüşenî'nin *Miskinnâme*'si, Zaîfî'nin *Fâl-ı Murgân*'ı, Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın *Kıyafetnâme*'si de bu alanda ehemmiyet arz eden eserler arasındadır.⁶

İhtilac kelimesi Arap dilinde aklını meşgul etmek, aklında olmak manalarına gelen خالچ fiilinden müştak olup⁷ lügatte çarpıntı, çarpınma, seğirme, etlerin gevşeyip büzülmesi⁸, çarpınma⁹, gayriihtiyari ve hafif surette oynamak, kımıldanmak¹⁰ manalarına gelmektedir. İnsan vücudunun bazı azalarındaki kas veya sinir hareketi olarak değerlendirilen ihtilâc/seğirme hadisesi, eskiden beri ileride meydana gelecek olayların işareti olduğu düşünülüyüğünden halk nezdinde itibar görmüş, önceleri müstakil bir ilim dalının ismi olmakla beraber, sonraki dönemlerde edebî bir tür olarak şekillenmiştir.¹¹ Bir çeşit ilim olması yönüyle Batı kültüründe palmologie/palmistry, Araplarda ilm-i ihtilâc, Türk sahasında ise, seğirnâme şeklinde adlandırılmaktadır.¹² Edebî bir terim olarak ise insan vücudundaki bazı organların oynaması veya seğirmesine istinaden çeşitli olaylar veya durumlar hususunda geleceğe yönelik yorumda bulunmak demektir.¹³ Vücut azalarındaki seğirmelerle ilgili olarak Es-Seyyid Süleyman el-Hüseynî'nin meşhur *Havâsü'l-Kur'an Kenzü'l-Havâs* adlı eserinde mühim bir hususa dikkat çekilmektedir. Buna göre; vücudun herhangi bir yerinde görülen ihtilâc, daimi surette ise veyahut sıklıkla tekrarlamaktaysa asabî bir hastalığın, nadiren vaki olan bir durum ise meydana gelecek müspet ya da menfî bir olayın işaretidir.¹⁴ Erzurumlu İbrahim Hakkı ise insan

² Ayrıntılı bilgi için bkz. Halil Ersoylu, "Fal, Fâlname ve Fâl-ı Reyhân-ı Cem Sultan", *İslâm Medeniyeti Mecmuası*, 1981, c. V, S. II, s. 70-71; İlyas Çelebi, "Fal (İslâm'da Fal)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara, 1995, c. 12, s. 138; Mustafa Tatçı, *Edebiyattan İçeri*, Akçağ Yayınları, 1997, Ankara, s. 521-525; Sümbüllü, *Seğirname*, s. 1-13; Yusuf Ziya Sümbüllü, "Fal ve Falcılık Kavramı Ekseninde Türk Kültür Tarihinde Fal ve Kehanet", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum, 2010, S. 43, s. 61-62; Rıdvan Canım, *Divan Edebiyatında Türler*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2010, s. 103.

³ Fatih Ramazan Süer, "Bir Seğirname Örneği", *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, c. VI/IV, Sonbahar 2011, s. 288.

⁴ Eser hakkında ayrıntılı malumat için bkz. Talat Tekin, *İrk Bitig*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2015.

⁵ Mustafa Uzun mevzu bahis eserlerin Hz. Ali, Cafer-i Sâdık ve Muhyiddin Arabî'nin telifleri olduğunu ifade etmenin pek mümkün görünmediğini söylemektedir. Bkz. Mustafa Uzun, "Falname", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara, 1995, c. 12, s. 142.

⁶ Mustafa Ayyıldız-Hamdi Birgören, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s. 300; Süer, *a.g.m.*, s. 288; Melek Dikmen-Kamile Çetin, "Klasik Türk Edebiyatı'nda Tefe'ül Geleneği ve Kitap Falının Şiire Yansımaları", *The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 49, Autumn I 2016, p. 191-192,

⁷ Serdar Mutçalı, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul, 2012, s. 276.

⁸ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yayınları, 2010, Ankara, s. 481.

⁹ Ekrem Kadri Unat vd., *Osmanlıca Tıp terimleri Sözlüğü*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2004, s. 261.

¹⁰ Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2010, s. 729.

¹¹ Sümbüllü, *Seğirname*, s. 27.

¹² Sümbüllü, *Seğirname*, s. 27.

¹³ Ersoylu, *a.g.m.*, s. 70; Sümbüllü, *Seğirname*, s. 27.

¹⁴ Es-Seyyid Süleyman el-Hüseynî, *Havâsü'l-Kur'an Kenzü'l-Havas*, haz. Mustafa Varlı, Esmâ Yayınevi, yy., s. 1014-1015.

bedeninde görülen ihtilâcın nedenini damarda akan kanın durgunluğu ile izah etmektedir.¹⁵ Türk edebiyatında mevcudiyetini son zamanlara kadar muhafaza eden seğirnâmeler, hem mensur hem de manzum olarak telif edilmişlerdir. Bununla birlikte seğirnâme türündeki eserler incelendiğinde çoğunlukla müellif kaydının olmadığı görülmektedir.¹⁶ Müellifi bilinen eserler arasında Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Mârifetnâme adlı meşhur eseri içerisinde yer alan İhtilâcnâme¹⁷, Mevlânâ Sevâdî'nin Manzum İhtilâcnâme'si ile Abdulganî bin Abdulcelîl'e ait seğirnâme zikredilebilir.¹⁸ Çalışmada, öncelikle seğirnâmeler ile ilgili genel bilgi verilecek ve eserin müellifi Abdulganî bin Abdulcelîl ile ilgili tespitler ortaya konulacaktır. Ardından eserin nüsha tasnifi ve muhteva incelemesi yapılarak transkripsiyonlu metni ortaya konulacaktır.

Abdulganî bin Abdulcelîl Geredeî

Abdulganî bin Abdulcelîl Geredeî'nin eserleri ile ilgili çalışmalarda hayatı hakkında bilgiye ulaşılamadığı ve vefat tarihinin Milli Kütüphane kayıtlarına göre 1586 olduğu söylenmektedir.¹⁹ Ancak, yapılan taramalar neticesinde kaynaklarda eserin müellifi olabilecek Abdulganî Efendi ile ilgili bazı bilgilere rastlanılmıştır. Buna göre Abdulganî Efendi, Bolu vilayetine bağlı Gerede kasabasıdır. Şeyhülislâm Çivizâde Muhammed Efendi'den ilim tahsil etmiştir. Bursa ve İstanbul medreselerinde müderrislik, İstanbul, Şam ve Mısır'da ise kadılık yapmıştır. Ayrıca Anadolu kazaskerliği görevinde bulunmuştur. 1586-87 senesinde Mısır kadısı iken azledilerek Bursa'ya gelmiş ve burada vefat etmiştir. Zeyniler Zâviyesi'nde metfundur. Bir müderris, kadı ve âlim olan Abdulganî Efendi, Nakşibendî tarikatından hilâfet almıştır. Celîlî mahlaslı kardeşi Abdulcelîl de kadı ve şairdir.²⁰ Aynı zamanda divan şairi Ganîzâde Nâdirî'nin babası olan Abdulganî Efendi'nin Milli Kütüphane kayıtları ile hayatı hakkında bilgi veren kaynaklara göre *Risâle-i*

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, haz. M. Faruk Meyan, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1999, s. 403.

¹⁶ Müellifi bilinmeyen seğirnâmeler ile ilgili çalışmalar için bkz. Halil Ersoylu, "Segir-nâme", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1985'ten ayırması*, 1989, s. 27-48; Recep Karaatlı, "Türkçe Bir Seğir-nâme Üzerine", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 1999, c. 47, s. 89-142; Yusuf Ziya Sümbüllü, "Yeni Bir İhtilâcnâme Nüshası Üzerine Değerlendirme", *Türk İslâm Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2016, S. 6, s. 174-196; Hakan Yalab, "Yeni Bir İhtilâcnâme/Seğirnâme Nüshası", *Journal of History Culture and Art Research*, 6 (3), s. 682-695; Süleyman Eroğlu, "Seğirnâme-A Copy in Riccardiana Library, Florance-", *Uludağ University Faculty of Art and Sciences Journal of Social Sciences*, Vol. 18, Iss. 33, p. 671-695; Mustafa Tatçı, "Türk Edebiyatındaki Seğir-nâme ve Çin-nâme Türlerinden Birer Örnek", *Türk Dünyası Araştırmaları*, 1993, S. 87, s. 237-242; Levent Kurgun, "Bir İhtilâcnâme Hakkında", *Türük Uluslararası Dil Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2018, Yıl 6, S. 14, s. 60-75; Abdullah Mert, "Bir Seğirname Nüshası", *Türük Uluslararası dil Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2016, Yıl 4, S. 7, s. 220-232; Mehmet Yastı, "Yeni Bir Seğirnâme Yazması Üzerine", *Türkiyat Mecmuası*, c. 25, Bahar 2015, s. 275-314.

¹⁷ Erzurumlu İbrahim Hakkı, *a.g.e.*, s. 403-407.

¹⁸ Müellifi bilinen seğirnâmelerle ilgili çalışmalar için bkz. Yusuf Ziya Sümbüllü, "Seğirnâme ve Seğirmek Manaları Üzerine Bir İnceleme", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum, 2007, S.32, s. 53-69; Yusuf Ziya Sümbüllü-Mehmet Akif Gözitok, "Gaybî Bir İlim Şubesi Olarak İhtilâc-nâmeler ve Mevlânâ Sevâdî'nin Manzum İhtilâc-nâmesi", *Dede Korkut Dergisi*, Ordu, 2014, c. 3, S. 6, s. 105-131; Müzahir Kılıç, Seğir-nâmeler ve Latif'in Seğirnâmesi", *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Ekim 2018, c. 4/2, s. 97-104.

¹⁹ Abdulganî bin Abdulcelîl Geredeî'nin Risâle-i Segirnâme adlı eserini de ihtiva eden mecmua ile ilgili imla, ses ve şekil çalışması yapılmıştır. Bkz. Ayşe Kete, *Segirnâme (İnceleme-Metin- Dizin)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008. Mecmua içerisinde yer alan ve Risâle-i Eyyamnâme başlığını taşıyan risâle üzerinde de bir makale çalışması bulunmaktadır. Bkz. Nilay Kınay, "Gün Seçme Geleneği Bağlamında Bir İnceleme: Geredeî'nin Eyyam-Nâmesi", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 51, Aralık 2013, s. 183-202.

²⁰ Mustafa İsen, "Bolu'nun Kültür Tarihimizdeki Yeri ve Bolulu Divan Şairleri", *Akşemseddin Sempozyumu Bildirileri*, Akşemseddin Hazretleri Vakfı Yay., Ankara, 1990, s. 148.

Segürnâme, Risâle-i Abdulganî Efendi fî Havâs-ı Eyyâmu'l-Usbu/Risâle-i Eyyâm-ı Nahîsat/Melheme, Risâle-i Eyyâm-ı Sâ'd ve Nahs, Hâşiye 'alâ Tefsîr-i Beydâvî, Hâşiye 'alâ Şerh-i Tecrîd, Fetâvâ Abdülganî (el-Mecmûatü's-şer'iyye fî'l-Mesâilî'l-fikhiyye) ve Terceme-i Fezâil-i Şam adlı eserleri bulunmaktadır.²¹ Eserleri ile birlikte değerlendirildiğinde, tasavvufî yönü de bulunan müellifin gaybî ilimlere ilgili olduğu düşünülmektedir. Bu tespitlerle birlikte, Nev'îzâde Atâyi ve İsmâil Belîğ'in, babasının adının Emirşâh olduğunu söylemeleri²² ve bazı kaynaklarda babasının değil de kardeşinin adının Abdulcelîl olması, müellifin kimliğine temkinli yaklaşmayı gerekli kılmaktadır.

Risâle-i Segürnâme

Çalışmaya konu olan risâle, Milli Kütüphane Afyon Gedik Ahmed Paşa İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu 03 Gedik 17617(a) arşiv numarasında kayıtlıdır. Başlığı, Risâle-i Segürnâme'dir. Kütüphane kayıtlarında ismi Segürnâme, müellifi ise Abdulganî bin Abdulcelîl Geredevî olan ve 60 varaktan oluşan bir mecmuanın 1a-11b varakları arasında bulunmaktadır. Müstensih kaydı olmayan risâlenin her sayfası 15 satırdan müteşekkildir. Gayet okunaklı nesih ile yazılmış ve harekesizdir. İlk varığında "Müellifi Abdulganî bin Abdulcelîl" şeklinde bir ibare mevcuttur. *Risâle-i Segürnâme*'nin içinde yer aldığı eserde *Risâle-i Eyyâm-nâme, Der-Kavâ'id-i Rûznâme, Ta'bîrnâme, Der-Beyân-ı Yıldız, Der-Duâ-yı Ricâlî'l-Gayb, Der-Fal-nâme, Der-Levhnâme, Der-Şükürnâme ve Der-Tabî'atnâme* adlı müstakil bölümler yer almaktadır.²³

Risâle-i Segürnâme'nin Muhtevası

Müellif hakkındaki tespitler ve Milli Kütüphane kayıtlarında yer alan malumattan yola çıkarak 16. yüzyılda telif edildiği sonucuna ulaşılan *Risâle-i Segürnâme*, besmele, hamdele ve salve ile başlamaktadır. Müellif, akabinde insan bedeninde meydana gelen ve seğirme adı verilen durumun meydana geliş nedeni ile ilgili bilgi vermektedir. Buna göre; Allah tarafından vazifelenirilmiş bir melek gelerek kanadının ucuyla kişinin bir uzvuna dokunur ve dokunulan yerde seğirme olur. Bu seğirme, Levh-i Mahfuz'da²⁴ yazıldığı üzere, ileride meydana gelecek birtakım olayların işaretidir. Bu durumda vücudunda seğirme meydana gelen kimse bu Seğirnâme'yi açıp bakmalıdır. Seğiren uzuv ile ilgili olarak Seğirnâme'de hayırlı bir olaya işaret edilmişse şükretmeli; aksi ise, tövbe etmeli ve/veya sadaka vermelidir. Böylece, menfi işaretin hayırlı bir şekilde neticeleneceği umulur. Müellif, seğirmenin meydana geliş hususunda bilgi verdikten sonra birçok peygamber ve âlimin seğirme hadisesini yaşadığını, Hz. Yusuf'un zindanda, Hz. Muhammed'in ise vahiy ile ilk muhatap olduğu sıralarda bu durumla karşı karşıya kaldığını ifade etmiştir.²⁵ Ardından bu eseri telif edenin hayır duadan unutulmamasını talep ederek asıl konuya geçmiştir.

Risâle'de göz, kulak, el ve ayak ile bu uzuvların farklı kısımları başta olmak üzere bedende gözle görülebilen neredeyse tüm uzuvların seğirmesi ile ilgili yüz altmış dört yoruma yer verilmiştir. Yorumların çoğunluğunun geleceğe yönelik hayrın habercisi olduğu görülmektedir. Buna göre; vücudun yüz yedi yerinin seğirmesi müspet durumlara işaret etmektedir. Risâlede yer alan müspet yorumların yarısı, vücudun sol tarafında bulunan uzuvların ya da uzuvların sol kısımlarının

²¹ Nev'îzâde Atâî, *Hadâikü'l-Hakâik fî Tekmileti's-Şekâik*, İBB Atatürk Kütüphanesi Bel_Osm_B.00104, İstanbul, 1852, s. 294-295; İsmâil Belîğ, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*, Hüdâvendigâr Vilâyeti Matbaası, 1302/1885, İBB Atatürk Kitaplığı Bel_Osm_O.02392, s. 312-313; Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, haz. A. Fikri Yavuz-İsmail Özen, Meral Yay., İstanbul, 1975, c. 1, s. 258; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, haz. Nuri Akbayar, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 1996, c. 1, s. 107-108; Şükrü Özen, "Osmanlı Döneminde Fetva Literatürü", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, c. 3, S. 5, 2005, s. 357.

²² Nev'îzâde Atâî, *a.g.e.*, s. 294; İsmâil Belîğ, *a.g.e.*, s. 312.

²³ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/segir-name/11921> Erişim Tarihi: 06.01.2020

²⁴ Levh-i Mahfuz, meydana gelecek bütün olayların kayıtlı olduğu bir kitaptır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yusuf Şevki Yavuz, "Levh-i Mahfuz", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara, 2003, c. 27, s. 151.

²⁵ Kaynaklarda, ilmî bir temeli bulunmasa da Seğirme ilminin Zülkarneyn ve Danyal peygamberlere nispet edildiği bilgisi yer almaktadır. Bkz. Sümbüllü, *Seğirname*, s. 32.

seğirmesi ile ilgilidir. Diğerleri ise, çoğunluğu sağ tarafta yer alan uzuvlar veya uzuvların sağ kısımları olmak üzere yön ifade etmeyen uzuvların seğirmelerini kapsamaktadır.

Seğirmesi müspet haberlere işaret eden uzuvlar ve kısımları şunlardır:

Başın tepesi	Makam sahibi olma	Sağ enek	Belalardan emin olma,
Başın sağ yanı	Mübarek bir sefer gitme	Alt dudak	Düşmana karşı zafer kazanma
Başın sol yanı	Murada erme, düşmana galip gelme	Üst dudak	İzzet bulma, bir kimseyi öpüp mutlu olma
Başın önü	Bir kavme hâkim olma, hükmü geçme	Dil	Haceti kabul olma, tatlı sözler ile eğlenme
Başın çevresi	Makam sahibi olma	Dilin üstü	Ziyafete katılma, mutlu olma
Alın	Murada erme, makam sahibi olma	Dilin üstünün dokunduğu enek	Hasret kaldığı kimseye kavuşma
Sol kulak	İyi haber alma, iyilikle anılma	Çenenin sağ tarafı	Makam sahibi olma, mutlu olma
Sağ kulağın üstü	Sevinme, mutlu olma	Çenenin sol tarafı	Makam sahibi olma, talih, mutlu olma
Sol kulağın üstü	Murada erme, mutlu olma	Gırtlak	Ziyafete katılma, mutlu olma
Sol kulağın deliği	İyilikle anılma, fayda görme	Gırtlakın sol yanı	Zahmetsiz mal elde etme, mutlu olma
Sol kulağın sırtı	Mutlu olma	Boynun sol yanı	Yolculuk için mal elde etme, mal toplama
İki kaş	Makam veya mal sahibi olma, haceti veya şükür secdesi kabul olma	Boynun sağ çukuru	Akıbeti hayır olma
Sağ kaş	Uzun zamandır görmediği bir dostunu görme	Sol omuz	Hayır işlemek, makam sahibi olma
Sol kaş	Mal elde etme, hediye alma	İki omuz	Makam elde etme, izzet bulma
İki kaşın ortası	Haceti kabul olma, sevinme	Sol pazı	Kayıp eşyasını bulma, bir şey bulup sevinme
Sol gözbebeği	İyilik etme	Sol dirsek	İzzet bulma, gönül rahatlığı
Sağ gözün üst kapağı	Muradına erme, mutlu olma, eğlenceli bir yere gitme	Sağ bileğin üstü	Erkek kardeşe işaret ya da bir güzel ile muhabbet
Sol gözün alt kapağı	Mutlu olma, gülme	Sol bileğin üstü	Kız kardeşe işaret veya bir sevgili ile kucaklaşmak, mutluluk
Sağ gözün üst kirpiği	Bir dostu için sevinme	Göğüs	Sevdiği ile kucaklaşma
Sol gözün üst kirpiği	Müjdeli bir haber işitme	Sol bileğin altı	Kızlarla sohbet edip mutlu olma
Sağ gözün alt kirpiği	Büyük bir makam/kişi/mal vs. kavuşma	Sol bileğin üstü ve altı	Zahmetsiz mal elde etme
Sağ gözün kuyruğu	Erkek evladı doğma	Sol elin üstü	Eli öpülme, izzet bulma, makam elde etme
Sol gözün kuyruğu	Kız evladı doğma	Sağ elin başparmağı	Haceti kabul olma, yol gösterici olma

Sol gözün pınarı	Gülme, şenlik olan yere gitme	Sağ gözün çevresi	İyilik bulma, sevinme
Sağ elin şahadet parmağı	Mübarek söz işitmek, dileği kabul olma	Sol elin şahadet parmağı	Bir dosttan hediye alma
Sol gözün çevresi	İyilik bulma, sevinme	Sağ elin orta parmağı	Bir iş tutmak
Sol yanak	Gaipten bir şey görüp sevinme, yüzüne karşı iyi şeyler söylenme, mutlu olma	Sol elin orta parmağı	Sevinme
Sağ el taharet parmağı	Yolda bir şey bulup mutlu olma	Sol el taharet parmağı	Mal bulup mutlu olma
Burun	Kimseye muhtaç olmama, devlet bulma	Sağ el serçe parmağı	Bir dost ile görüşme, mühr-i Süleyman bulup sevinme
Burnun sağ üstü	Makam sahibi olma	Sol el serçe parmağı	Misafiri gelme, mutlu olma
Burnun sol içi	Biriyle konuşup mutlu olma	Sol elin tırnakları	Hz. Peygamber sünneti üzere olma
Burnun sol kanadı	Şenlik olan yere gitme ve mutlu olma	Sağ koltuk	Sevinme
Ağzın sol köşesi	Mal bulma, mutlu olma	Sağ kürek	Mutlu olma, sevinme
Sol ayağın serçe parmağı	İbadeti kabul olma	Sol kürek	Ululuğa erişmek, erkek evladı doğmak
Sol enek	Sevdiği kimse ile görüşüp fayda görme	Sol arka yanı	Sevap işleme, mutlu olma
Sağ böğür	Kayıp malı bulunma	Oturak yeri	İzzet ve mutluluk
Sol böğür	Evine misafir gelme, mutlu olma	Oturak yerinin sağ	Mutlu olma, muradı gerçekleşme
Göğsün sağ yanı	Bir kimse yanında makbul olma	Oturak yerinin solu	Evine gelin gelme, mutlu olma, misafirlige gitme
Göğsün ortası	Evlenme, sevdiği ile kucaklaşma	Tenasül uzvunun deliği	Gönül huzuru çok olma
Sağ meme	Hayır elde etme, mutlu olma	Tenasül uzvunun dibi	Cinsi münasebet kurma, sevdiği ile kucaklaşma
Göbek	Zengin olma, iyilik bulma	Kasık	Hayır işleyip mutlu olma, sevdiği ile cinsi münasebet kurma
Karnın sol tarafı	Sihhat bulma	Sol haya	Emeline kavuşmak
Belin sağ tarafı	Gönül huzuru içinde olma, ganimet bulma	Sol kulağın yumuşağı	Mutlu olma
Belin sol tarafı	Evlenme, izzet bulma	Sağ uyluk	Gemiye binme, sevdiği ile mutlu olma
Belin ortası	Hasret kaldığı kimseye kavuşma	Sol uyluk	Sevdiği ile cinsi münasebet kurma
Sol diz	Cinsi münasebet kurup mutlu olma	Sol but	Mübarek bir sefer gitme
Sağ ayağın dış	Düşmanı helak olma	Sol ayağın	Sevinme

topuğu		altı	
Sol ayağın dış topuğu	Erkek evladı olma	Sağ ayağın üstü	Makam sahibi olma
Sol ayağın iç topuğu	Murada ermek	Sağ ayağın altı	Yolculuğa gitme
Sol ayağın ökçesi	Makam sahibi olup sevinme	Sol budun dışı	Gezmeye çıkıp mutlu olma
Sağ ayağın başparmağı	Sevinme	Sol ayağın tüm parmakları	Yolculuğa çıkıp huzur bulma
Sol ayağın ikinci parmağı	Hayır işlemek	Sol ayağın üçüncü parmağı	İyilik bulma
Sağ ayağın dördüncü parmağı	Rahat olma	Sol ayağın dördüncü parmağı	Büyük bir hayır işleme

Risâle’de yer alan kırk dokuz yerin seçirmesi ise menfi neticenin habercisidir. Ancak genel itibariyle müellif, seçirmeler neticesinde vuku bulacağını belirttiği menfi durumları da hayra yorma eğilimindedir. Zira Hz. Muhammed, bu hususla ilgili olarak bir hadis-i şerifte “İslâm’da teşe’üm yoktur, en hayırlısı tefe’üldür.”²⁶ Tefe’ül sizden birinizin duyduğu güzel sözdür.”²⁷ buyurmuştur. Bu hadis-i şerifin İslâmî kültüre yansımaları olarak müellif, seçiren bir uzuv ile ilgili yaptığı menfi yorumun hemen akabinde müspet bir yoruma yer vermektedir. Bu durumla ilgili olarak şu örnekler verilebilir: “*eger burnunî şol tarafından üstü segürse biraz kaşâvet göre amma tîz geçe, eger sağ dirseği segürse biraz gam çeke uğanmak vâki’ ola şoñra sevinê*” (Vr. 4a). Müellif, burnunun sol üst tarafı seçiren kimsenin öncelikle üzüntü verici bir hadise ile karşılaşacağını söylemekte, ancak hemen ardından bu durumdan hızlıca kurtulacağını müjdelemektedir. İkinci örnekte de sağ dirseğin seçirmesi gam çekmeye veya utanç verici bir duruma düşmeye işaret olduğu haber verilmekte, ancak nihayetinde sevinç duyulacağı söylenmektedir. Bununla birlikte müellif, bazı menfi haberlerde okuyucuya sadaka vermeyi tavsiye etmekte ve böylece neticenin hayırlı olacağını söylemektedir. Nitekim Hz. Peygamber bir hadis-i şerifte “*Sadaka kötü ölüme mani olur.*”²⁸ buyurmuştur. Mezkûr hadisin etkisinin görüldüğü eserde “*eger boynı cümle bir kezden segürse ne’üzubillâh hañâdir şadağa virmek gerek zîrâ ölüm nişâni ola*” (Vr. 5b) denilmekte ve muhtemel belanın uzaklaştırılması için sadaka vermek gerektiği ifade edilmektedir. Bazı menfi yorumların akabinde de okuyucu, günahlarına tövbe etmeye yönlendirilmekte, böylelikle durumun hayra tebdil olacağı söylenmektedir. Bu duruma örnek olarak; “*eger bedeniniñ cümlesi bir kezden segürse gâyetle hastece ola tıbbîler ‘ilâcına kâdir olmayalar hemân Allah Te’âlâ Hañretine minnet ide ve günâhlarına tevbe ide Allah Te’âlâ şifâlar vire, eger sağ omzı segürse melâmet için melûl ola günâhına tevbe itmek gerek inşâ’allah def’ ola, eger sağ ayağının iç topuğu segürse günâh ide tevbe itmek lâzımdır inşâ’allah def’ ola*” (Vr. 10a) ifadeleri verilebilir.

Seçirmesi menfi haberlere işaret eden uzuvlar ve kısımları şunlardır:

başın arkası	Gurbete düşme	sağ bileğin üstü ve altı	Hırsızlık edip utanma
---------------------	---------------	---------------------------------	-----------------------

²⁶ Teşe’üm uğursuz saymak, kötüye yormak; tefe’ül ise uğurlu saymak ve hayra yormak demektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. M. Selim Arık, “Hurafe ve Batıl İnançlar Üzerine Bazı Düşünceler”, *Diyanet İlmî Dergi*, Nisan-Mayıs-Haziran 2006, c. 42, S. 2, s. 125-143.

²⁷ Buhârî, *Tıb*, 43.

²⁸ Aliyyu’l-Kârî, *Mirkatü’l Mefâtiḥ Şerhu Mişkâti’l-Mesâbih*, c. 9, s. 480, hadis no: 3359.

ense	Gurbete düşme, tasalanma, mal harcama	sağ kulak	Kötü veya faydasız söz ile anılma
sağ elin üstü	Tamahkâr olma	sol elin başparmağı	Kederlenme
sağ kulağın yumuşağı	Bir kimse ile münakaşa etme	sağ elin tırnakları	Haksız yere davalı olma
sağ kulağın deliği	Kötülük ile anılma	sol koltuk	Hüzünlenme
boynun sağ yanı	Üzüntü ve zahmet ile mal elde etme	sağ arka yanı	Korkmak, günah işlemek
sağ göz bebeği	Hayırsız bir iş yapma	göğsün sol yanı	Utanacağı bir iş yapma
sağ gözün alt kapağı	Ağlama, sıkıntı çekme	sağ haya	Gam çekme
sol meme	Mizacı bozulma	yürek	Gam çekme
Sol gözün üst kapağı	Kavga etme	kursak	Kalbi darlanma
burnun sağ içi	Bir kimse ile münakaşa etme	sağ gözün pınarı	Sıkıntı çekme, rüyasında ağlama
burnun sağ kanadı	Gam çekme	sağ budun dışı	Gam çekme
ağzın sağ köşesi	Mizacı zayıflama	sağ but	Gam çekme
gırtlığın sağ yanı	Gıyabında kötü söz söylenme	karnın sağ tarafı	Mizacı bozulma, hasta olma
sağ kulağın sırtı	İncinme	sağ diz	Gam çekme
burnun sol üstü		sağ ayağın iç topuğu	Günah işleme
dilin altı	Yiyecek için sıkıntı çekme	sağ ayağın ökçesi	Gam çekme
dilin altının dokunduğu enek	Sızlanma şikâyet etme	sağ ayağın tüm parmakları	Kadı huzuruna çıkma, suçlanıp dayak yeme, ağlama
çene	Düşmanı ile çekişme	sol ayağın başparmağı	Seferden geç dönme
sağ ayağın üçüncü parmağı	Mahkemeye çıkma	sağ ayağın ikinci parmağı	Kederlenme, ağlama
boyun	Ölüm alameti	Burnun sol üstü	Sıkıntı görme
sol gözün alt kirpiği	Elem çekme, zarar görme	sağ omuz	Mahzun olma
sağ ayağın serçe parmağı	Günah işleme	bütün vücut	Çok hasta olma, şifası bulunmama
sağ pazı	Bir şey kaybetme	sağ dirsek	Gam çekme, utanma
sağ bileğin altı	Erkeklerle muhabbet etme, sahrada/uzak yerlerde zevk peşinde koşma		

Seğirmelerin sekizi hem menfi hem müspet olarak yorumlanmıştır. “*sağ eliniñ içi seğürse gâ’ibden māl gire borcı ödene hasteligi varsa gide ve elinde aççe varsa gide*” (Nr. 6a) Sağ elin içinin seğirmesi örneğinde görüldüğü üzere müellif, aynı seğirmeden hem müspet hem de menfi sonuç çıkarmıştır. Buna göre; sağ elinin içi seğiren kimseye beklemediği bir yerden mal gelecek, hastalığı varsa iyileşecek veyahut elinde para varsa gidecektir.

Seğirmeleri hem müspet hem de menfi haberlere işaret eden uzuvlar veya kısımları şunlardır:

Sağ elin içi	Mal elde etme borç ödeme, hastalığı iyileşme veya parası elinden gitme,	sağ baldır	Uzaktaki bir sevdiği için sevinme veya iftiraya uğrayıp üzülme
sol elin içi	Elinden para gitme veya bir iş tutma	sol baldır	Cenaze namazı kılma veya erkek evladı doğup sevinme
dübür	İftiraya uğrama, basur/egzama hastalığı azma veya bir yerde oturup mutlu olma	sol ayağın üstü	Para kaybetme veya sevinme
sağ yanak	Hasta olma veya iyilik bulma	iki dudak	Bir dostu öpme veya bir işi için el etek öpme

Abdulganî bin Abdulcelîl'in *Segürnâme*'sinin bu alanda telif edilen aynı edebî türdeki eserlerle kıyaslandığında seğirmelerin müspet-menfî yorumları bakımından benzer özellikler arz ettiği görülmektedir. Zira Yusuf Ziya Sümbüllü, seğirnâme türünde on yedi eserin oldukça detaylı tahlilini yaptığı çalışmasında seğirmelerin olumluluk oranının % 75, olumsuzluk oranının ise, % 25 olduğunu tespit etmiştir.²⁹ Abdulganî bin Abdulcelîl'in *Segürnâme*'sinde de % 65 olumluluk, % 29 olumsuzluk, % 6 hem olumluluk hem olumsuzluk durumlarına işaret eden seğirmeler vardır. Seğirmeler yön itibariyle değerlendirildiğinde ise, bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Sümbüllü, seğiren uzuvların sağ bölümlerinin seğirmelerinde olumluluk oranını % 77 olarak tespit etmiştir. Abdulganî bin Abdulcelîl'in eserinde ise, bu oran % 55'e düşmektedir. Öyle ki, eserde en fazla dikkat çeken hususlardan biri, menfî yorumların ekseriyetle vücudun sağ tarafında bulunan uzuvlar ya da uzuvların sağ kısımları ile bağlantılı olmasıdır. Nitekim kırk dokuz olumsuz işaretten otuz biri sağ tarafla ilgilidir. Eserde sol taraf ile ilgili olan yorumların ise, Sümbüllü'nün çalışması ile doğru orantılı olduğu görülmektedir. Hem Abdulganî bin Abdulcelîl'in eserinde hem de Sümbüllü'nün çalışmasında elde ettiği sonuçlarda sol tarafla ilgili olumlu yorumların oranı % 85'tir. Bu yönüyle eser, diğer seğirnâmelerle paralellik arz etmektedir.

Transkripsiyonlu Metin

Risâle-i Segürnâme

Bismillahirrahmânirrahîm

1a

Elhâmdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn ve şallallâhu 'alâ seyyidinâ Muḥammed ve âlihi ve şaḥbihi ecma'in ammâ ba'd bilmek gerekdir ki Allah Sübhânehu ve Te'âlâ levḥ-i maḥfûzasında nice melâ'ike ta'yîn etmiştir ki ḥadd ü ḥisâbı bulunmaz ve içlerinde ba'zı melâ'ike vardır adem oğlanlarına bir 'alâmet veyâ bir ḥaber-i Raḥmân vâқи' olsa bir melâ'ike gelür ḳanadnuñ ucıyla tenine doḳunuverir bilün ki ol yire doḳunan melekdir izn-i Ḥaḳ olmuşdır ḳorḳar seğürmege başlar öyle oldıysa bu Risâle-i Segürnâmeye açup baḳa eger ḥayr 'alâmet ise şükr ide eger şerr 'alâmet ise tevbe ve istiğfâr ide ve şadaḳa vire inşâ'allah ḳabûl olduḳdan şoñra ol seğürmek ḥayra tebdîl ola ve daḫı nice 'ulemâlar ve nice peygamberlerden Ḥazret-i Yûsuf zindânda iken virildi ve Ḥazret-i Sulṫân-ı A'zâm Muḥammed 'aleyhi's-selâmıñ vaḫy-i ilhâmı evvel seğürnâme ilen idi ve nice kimesneler buña 'amel iderler idi saña daḫı lâzım gelürse ḳudretu'llâhdan ḥaber alasin daḫı oḳıyana 'amel idene lâzımdır ki sebeb-i te'lîfin ḥayr du'âdan iḫrâc itmeyeler li'llâhi'l-âlemîn eger başınuñ depesi seğürse devlet bula ve bir büyük işe yabuşa başa ḳıçara ḫâli'i devlete açıla eger başınuñ sağ yanı seğürse mübârek sefer vâқи' ola veya seyre gide şâd ola eger başınuñ şol yanı seğürse murâda ire ve düşmana zafer bula ve şâdlıḡa ire eger başınuñ öñi seğürse bir ḳavm üzre ḫâkim ola

2a

²⁹ Sümbüllü, *Seğirname*, s. 175.

hükmi geçe eger başınıñ ardı segürse diyâr-ı ğurbete düşe ve ol seferde doyum gele eger alnı segürse manşüb ola murâdına irişe şād ola eger ensesi segürse ğurbete düşe ve mâldan biraz harc ide ve kaşâvet göre eger başınıñ çevresi segürse bir kezden ululuğa irişe devlet bula eger sağ kulağı bütün segürse veya çıñlasa fâ'idesiz bir söz ola veya kemlik ile añalar eger şol kulağı bütün segürse veya çıñlasa eyü haber işide ve eyü sözler ile anı añalar fâ'idesi ola şād ola eger sağ kulağının yumuşağı segürse bir kişi ile çekişe ammâ zafer bula eger şol kulağının yumuşağı segürse ululuk bula şād ola eger sağ kulağının üsti segürse sevine şād ola eger şol kulağının üsti segürse murâda ire şād ola eger sağ kulağının delügi segürse fâ'idesizdir veya kemlik ile bir yirde anı yād ideler eger şol kulağının delügi segürse bir yerde eylükler ile anı yād ideler fâ'ide göre eger sağ kulağının şırtı segürse biraz incine eger şol kulağının şırtı segürse şād ola sevine eger iki kaşı bir kezden segürse bir kimesne ile görüşe devlet bula ve mâl eline gire ve hâceti revâ ola ve secde-i şükri kabûl ola eger sağ kaşı segürse bir kimseyi göre çokdan görmedigi kişi ola şād ola eger şol kaşı segürse mâl bula ve bir hedâye gele şād ola eger iki kaşınıñ ortası segürse hâceti kabûl ola ve şād ola sevine eger sağ göziniñ bebegi segürse yaramaz tab' ola

3a

veya bir terettellik ide eger şol göziniñ bebegi segürse bir eyüce tab' ola veya bir eylük ide eger sağ göziniñ üst kabağı segürse şād ola sevine murâdına irişe veya bir şenlik olan yire vara şād ola eger şol göziniñ üst kabağı segürse bir kimesne ile gāvğā ide veya çekişe nuşret bula qorqmaya eger sağ göziniñ alt kabağı segürse ağlaya ve 'acizlene kaşâvet çeke şadağa vire def' ola eger şol göziniñ alt kabağı segürse şād ola sevine şād ola veya eylükler bula veya bir şenlik bula sevine hattâ güle eger sağ göziniñ üst kirbügi segürse bir ekâbir için sevine veya bir dost için şād ola eger şol göziniñ üst kirbügi segürse bir gâ'ib göre muştuluk haberin işide sevine şād ola eger sağ göziniñ alt kirbügi segürse bir ekâbire kavuşa şād ola sevine eger şol göziniñ alt kirbügi segürse bir haber işide elem çeke veya bir zarar göre şadağa ve istiğfâr ide inşâ'allâh def' ola eger sağ göziniñ kıyruğı segürse bir oğlan için veya bir evlâdı dünyâya gele sevine şād ola eger şol göziniñ kıyruğı segürse bir kız için sevine veya kızı doğa veya bir şikâr kızile dost ola eger sağ göziniñ buñarı segürse biraz kaşâvet göre veya düşünde ağlaya gene tîz şād ola eger şol göziniñ buñarı segürse bir şenlik olacak yire vara gülüşeler şād ola eger sağ göziniñ çevresi segürse eylük bula

4a

sevine şād ola eger şol göziniñ çevresi segürse eylük bula sevine eger sağ yanağı segürse hâstece ola veya söğüle veya bir eylük bula eger şol yanağı segürse gâ'ibden bir şey' göre ta'accüb ide sevine veya yüzine karşı bir eylük söyleyeler şād ola eger burnının sağ tarafından üsti segürse bay ola devlet bula eger burnının şol tarafından üsti segürse biraz kaşâvet göre amma tîz geçe eger burnı cümle bir kezden segürse bir ulu devlet bula hiç kimesneye muhtâc olmaya eger burnının sağ tarafından içi segürse bir kimesnesi ilen çekişmek vâki' ola eger burnının şol tarafından içi segürse bir dost sebebiyle biriyle söyleşe şād u handân ola eger burnının sağ tarafından kanadı segürse biraz gam çeke ve ğuşşa vâki' ola ve tîzcek gene şād ola eger burnının şol tarafından kanadı segürse bir şenlik olan yire vara ve sa'âdet bula eger ağızının sağ köşesi segürse biraz mizâcı za'îf düşe ammâ tîzcek yerine gele eger ağızının şol köşesi segürse gâ'ib göre mal bula şād ola eger üst dudağı segürse 'izzet bula veya bir kimesneyi öpe şād ola eger alt dudağı segürse düşmâna zafer bula şād ola eger iki dudağı bir kezden segürse bir dost ile öpüşe veya bir recâ' için el veya etek öpe eger dil segürse hâceti revâ ola ve tatluca sözler ile eglene veya da'vâ için söyleşe veya bir şey' bâzâr ide eger diliniñ üsti segürse bir ziyâfet yiye şād ola eger diliniñ altı segürse

5a

ta‘âm için kaşâvet ola eger diliniñ üsti doğundığı eñek segürse hasret kavuşa eger diliniñ altı doğundığı eñek segürse biraz dâd ile soñra şâd ola eger çeñesi segürse huşümet vâki‘ ola çekişe ammâ gene barışa şâd ola eger çeñesiniñ sağ tarafı segürse ululuğ bula ve devlet bula şâd ola eger çeñesiniñ şol tarafı segürse baht ve devlet bula sevine eger ğırtlağı segürse bir ziyâfet yiye şâd ola eger ğırtlağıniñ sağ yanı segürse anıñ hakkında yaramaz söz söyleyeler hattâ gizlü ola eger ğırtlağıniñ şol yanı segürse zahmetsüz mâl bula şâd ola eger boynınıñ sağ yanı segürse mâl bula ammâ zahmet ile biraz ğam ile eger boynınıñ şol yanı segürse sefer için mâl bula cem‘ ide eger boynınıñ sağ tarafından çukuru segürse âhri ‘ âkıbeti hayr ola eger boynı cümle bir kezden segürse ne‘ûzu billâh hatâdır şadağa virmek gerek zîrâ ölüm nişanı ola eger sağ omzı segürse melâmet için melûl ola günâhına tevbe etmek gerek inşâ‘allah def‘ ola eger şol omzı segürse hayr ide veyâ ululuğa irişe ve devlet bula eger iki omzı bir kezden segürse devlet bula ve ‘izzet bula eger sağ bâzûsı segürse bir şey’ zâyi‘ ide soñra şâd ola eger şol bâzûsı segürse zâyi‘ olmuş eşyâsı varsa buluna veyâ bir şey’ bula şâd ola eger sağ dirseğı segürse biraz ğam çeke uçanmak vâki‘ ola soñra sevine eger şol dirseğı segürse ‘izzet yaşduğına tayanup şafâda ola eger sağ bileğiniñ üsti segürse

6a

er karındaşına delâlet ider veya bir dilber ile maħabbet ‘arz oluna eger şol bileğiniñ üsti segürse kız karındaşına veya bir hûb kocuşmak ola sevine şâd ola eger sağ bileğiniñ altı segürse erler ile şöhet ide veya şahrâlara vara zevk ide eger şol bileğiniñ altı segürse kızlar ile şöhet ide şâd ola eger sağ eliniñ içi segürse gâ‘ibden mâl gire borcu ödene hasteligi varsa gide ve elinde aqçe varsa gide eger şol eliniñ içi segürse elinden aqçe harc oluna veya bir iş tuta eger sağ bileğiniñ üsti ve altı bir kezden segürse hırsızlık ide uçana eger şol bileğiniñ üsti ve altı bir kezden segürse mâl bula zahmetsiz ola eger sağ eliniñ üsti segürse bir şey’e tama‘ ide eger şol eliniñ üsti segürse elin öpeler ‘izzet bula ve mansıb ola eger sağ eliniñ baş parmağı segürse hulķı eyüce ise kulavuzlık ide ve hâceti revâ ola eger şol eliniñ baş parmağı segürse biraz ğuşşaya uğraya eger sağ eliniñ şahâdet parmağı segürse bir mübârek söz işide ve hâceti revâ ola ve seyre vara biraz şirlik ola eger şol eliniñ şahâdet parmağı segürse bir dost bergüzâr vire şâd ola eger sağ eliniñ orta parmağı segürse bir iş ide eger şol eliniñ orta parmağı segürse sevine şâd ola eger sağ elinin tahâret parmağı segürse yolda bir nesne bula şâd ola eger şol eliniñ tahâret parmağı segürse mâl bula şâd ola eger sağ eliniñ şerçe parmağı segürse bir dost ile görüşe ve mühr-i Süleymân bula şâd ola eger şol eliniñ şerçe parmağı segürse

7a

misâfiri gele şâd ola eger sağ eliniñ bütün tırnakları segürse nâhağ yerden da‘vâ ola maħkemeye vara ammâ kendi ğâlib ola sevine eger şol eliniñ bütün tırnakları segürse sünnet-i Resûlullâh ‘Aleyhi’s-selâm üzere şâd ola eger sağ koltuğı segürse şâd ola sevine eger şol koltuğı ğuşşa ola soñra ‘izzet ü ikrâm ola eger sağ küregi segürse şâd ola sevine eger şol küregi segürse ululuğa irişe veyâ oğlı doğa eger arkasınıñ sağ yanı segürse korkuluk ola veyâ bir günâh ide tevbe itmek gerek ve şadağa vire eger arkasınıñ şol yanı segürse şâd u hândân ola veya şevâblar ide eger sağ eñegüsi segürse belâlardan emîn ola ve şâd ola eger şol eñegüsi segürse bir hûbıla görüşe fâ‘ide ola eger sağ böğürü segürse gitmiş mâlı varsa eline gire şâd ola eger şol böğürü segürse dalağ yeri evine misâfir gele şâd ola sevine eger gögsiniñ sağ yanı segürse bir kimesne ile oğul gibi mağbûl ola eger gögsiniñ şol yanı segürse bir iş ide andan uçana şermsâr ola eger gögsiniñ ortası segürse dostı ile kocuşa veya evlene gelin güvegi murâda ire eger gögsiniñ cümlesi bir kezden segürse bir hoddara

uğraya veya taḥkīk bir ḥūbıla ḳocuşa eger yüregi segürse biraz ğam çeke ve tiz geçe eger ḳursağı segürse hem cenān-ı ğuşşa vāki' ola şadaḳa virmek gerek inşā'allah def' ola eger sağ memesi segürse Allah Te'ālā ol kişiye ḳayırlar vire sevine şād ola eger şol memesi segürse

8a

mizācı biraz bozula ammā gene tizcek eyü ola eger göbegi segürse bay ola devleti ve ni' meti arta ve bir eylük bula eger ḳarnınıñ sağ tarafı segürse sayru ola ve mizācı bozula ammā tizcek eyü ola eger ḳarnınıñ şol tarafı segürse ḫaste ise şihḫat bula şād ola eger beliniñ sağ tarafı segürse şafā ide ve ğanīmet māl bula eger beliniñ şol tarafı segürse tezvīc için nikāḫ ola 'izzet bula eger belinin ortası segürse ḫasret ḳavuşa nigāriyla ḳocuşa eger oturaḳ yeriniñ sağ yanı segürse bir ulu sa'ādeti ire murādı ḫāşıl ola şād ola eger oturaḳ yeriniñ şol yanı segürse sa'ādet döşegine otura veya bir yere misāfire vara şād ola veya evine gelin gele döşegine gire eger oturaḳ yeriniñ cümlesi bir kezden segürse seyr-i şahrālara vara otura 'izzet ü sa'ādet ile eger dübüri segürse bühtāna uğraya veya mayaşılı deprese veya bir yerde otura şād ola eger zekeriniñ delügi segürse şafāsi ziyāde ola eger zekeriniñ dibi segürse cimā'a gele veya bir dostı ile ḳocuşa eger ḳaşığıñ cümlesi bir kezden segürse bir ḫayr ide şād ola ve nigāriyla cimā' ide eger sağ ḫayası segürse ḳaşāvet ola ğam çeke eger şol ḫayası segürse maḳşūdına ire ve cimā' ide şād ola eger sağ uyluğı segürse ata bine ya gemiye bine veya nigāriyla uyluḳ uyluḳa gire şād ola eger şol uyluğı segürse bir

9a

ḫūb sevdiğiyle cimā' ide eger sağ budı segürse ḳaşāvet ola ğam ola eger şol budı segürse sefere vara mübārek sefer ola şād ola eger sağ dizi segürse ḳaşāvet ola ve ğam çeke ammā tizcek geçe eger şol dizi segürse cimā'a diz çöke şād ola eger sağ budınıñ taşra tarafı segürse biraz ğam çeke amma tizcek gide şād ola eger şol budınıñ taşra tarafı segürse seyrāna vara şahrālara çıka şād ola sevine eger sağ baldurı segürse bir yād kişi için şād ola veya bir yalan söyleyeler ardından gücene eger şol baldurı segürse cenāze namāzı kıla veya gözi aydın ola veya oğlu doğa şād ola eger sağ ayağıñın taşra topuğı segürse düşmāni helāk ola şād ola eger şol ayağıñın taşra topuğı segürse bir ḫūb oğlu doğa şād ola eger sağ ayağıñın iç topuğı segürse günāh ide tevbe etmek lāzımdır inşā'allah def' ola eger şol ayağıñın iç topuğı segürse murāda ire şād ola sevine eger sağ ayağıñın üsti segürse devlet ve sa'ādet bula şād ola eger şol ayağıñın üsti segürse kaze aḳçe düşüre şād ola sevine eger sağ ayağıñın altı segürse seyrāna vara veya sefer ide eger şol ayağıñın altı segürse şād ola sevine eger sağ ayağıñın ökçesi segürse biraz ğam çeke amma tiz şād ola eger şol ayağıñın ökçesi segürse devlet için sevine şād

10a

ola eger sağ ayağıñın baş parmağı segürse şād ola sevine eger şol ayağıñın baş parmağı segürse sefere vara yerine genç gele eger sağ ayağıñın ikinci parmağı segürse ğuşşaya düşe ḫattā ağlaya eger şol ayağıñın ikinci parmağı segürse bir ḫayr ide şād ola eger sağ ayağıñın üçüncü parmağı segürse bir da'vā için ḳāḫīya varalar muḫākeme olmaya eger şol ayağıñın üçüncü parmağı segürse eylük bula şād ola eger sağ ayağıñın dördüncü parmağı segürse rāḫat ola şād ola eger şol ayağıñın dördüncü parmağı segürse bir ulu ḫayr ide şād ola eger sağ ayağıñın şerce parmağı segürse biraz günāh ide tevbe ide eger şol ayağıñın şerce parmağı segürse 'ibādeti ḳabül ola şād ola eger sağ ayağıñın cümle parmaḳları bir kezden segürse ḳāḫīya vara tōhmet idüp dōgeler ağlaya eger şol ayağıñın cümle parmaḳları bir kezden segürse seyrāna çıka ve şahrālara varup şafā ide şād ola eger bedeniniñ cümlesi bir kezden segürse ğāyetle ḫastaca ola tıbbiler 'ilācına ḳādir olmayalar hemān

Allah Te‘âlâ Hâzretine minnet ide ve günâhlarına tevbe ide Allah Te‘âlâ şifâlar vire inşâ‘allâhü’r-Rahmân vallâhü â‘lem lâ ya‘lemü’l-ğaybe illallâh der-beyân-ı hesâb-ı ebced

SONUÇ

Türk İslâm Edebiyatı sahasında, merak duygusunun bir neticesi olarak insan vücudunda meydana gelen kasılmalarla ilgili olan ve adına seğirnâme/ihtilaçnâme denilen eserler yazılmıştır. Çalışmada, bu eserlerden biri olan Abdulganî bin Abdulcelîl Geredevî’nin *Risâle-i Segürnâme*’si incelenmiştir. Edebî kaygılar gütmeyen telif edildiği görülen eserin asıl itibarıyla folklorik değerler barındırdığı görülmüştür. Ayrıca, sûfî meşrep bir âlim olan müellifin, seğirmeler ile melekler, peygamberler ve âlimler arasında münasebet kurması, menfi seğirmelerin tövbe ve sadaka ile bertaraf edileceğini söylemesi, esere folklorik yönünün yanı sıra dini bir boyut kazandırma çabası olarak da değerlendirilmiştir. *Risâle-i Segürnâme*’de seğirmelerin ağırlıklı olarak müspet yorumlandığı, müellifin menfi yorumları da tövbe, sadaka vb. tavsiyelerle müspet neticelendirmeye gayret gösterdiği tespit edilmiştir. Eser bu yönüyle diğer seğirnâmelerle paralellik arz etmektedir. Ancak, seğirnâmelerde vücudun sağ tarafında bulunan uzuvlar ya da uzuvların sağ kısımlarının seğirmesi genellikle müspet yorumlanırken, incelenen eserde vücudun bu kısımlarındaki seğirmelerin ağırlıklı olarak menfi yorumlanması, eseri seğirnâme yazma geleneği içinde farklı kılmıştır. İhtilâcnâme/seğirnâme sahasında telif edilen eserlerde çoğunlukla müellif kaydının bulunmaması müellifi bilinen bu risâleyi dikkate değer kılan diğer bir özelliktir. Eser, Anadolu sahasında bir medeniyet inşa eden Müslüman Türklerin kültürel değerleri ile inançlarını bir araya getirmelerinin neticesinde ortaya çıkmış olup telif edildiği dönemin toplumunun kültürünü yansıması bakımından ehemmiyet arz etmektedir.

KAYNAKÇA

ARIK M. Selim, “Hurafe ve Batıl İnançlar Üzerine Bazı Düşünceler”, *Diyanet İlmî Dergi*, Nisan-Mayıs-Haziran 2006, c. 42, S. 2, s. 125-143.

AYYILDIZ Mustafa-BİRGÖREN Hamdi, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005.

BUHÂRÎ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl, *Sahîh-i Buhârî*, Dâru İbn Kesîr, Dımaşk, 2002.

BURSALI MEHMED TÂHİR, *Osmanlı Müellifleri*, haz. A. Fikri Yavuz-İsmail Özen, Meral Yay., İstanbul, 1975, c. 1-3.

CANIM Rıdvan, *Divan Edebiyatında Türler*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2010.

ÇELEBİ İlyas, “Fal (İslâm’da Fal)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 1995, c. 12, s. 138-139.

DEVELLİOĞLU Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2010.

DİKMEN Melek- ÇETİN Kamile, “Klasik Türk Edebiyatı’nda Tefe’ül Geleneği ve Kitap Falının Şiire Yansıması”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 49, Autumn I 2016, p. 191-204.

EBU’L-HASEN NÛRUDDÎN ALÎ b. Sultân Muhammed el-Kârî el-Herevî, *Mirkatü’l Mefâtiḥ Şerhu Mişkâti’l-Mesâbih*, c. Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrut, 2001, c. 1-14.

EROĞLU Süleyman, “Seğirnâme-A Copy in Riccardiana Library, Florance-”, *Uludağ University Faculty of Art and Sciences Journal of Social Sciences*, Vol. 18, Iss. 33, p. 671-695.

ERSOYLU Halil, “Fal, Falname ve Fâl-ı Reyhân-ı Cem Sultan”, *İslâm Medeniyeti Mecmuası*, 1981, c. V, S. II, s. 69-81.

ERSOYLU Halil, “Segir-nâme”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1985’ten ayırtasım*, 1989, s. 27-48.

el-HÛSEYNÎ Es-Seyyid Süleyman, *Havâsü’l-Kur’an Kenzü’l-Havas*, haz. Mustafa Varlı, Esma Yayınevi, İstanbul, 1989.

İBN HALDUN, *Mukaddime*, haz. Süleyman Uludağ, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2017.

- İBRAHİM HAKKI (Erzurumlu), *Mârifetnâme*, haz. M. Faruk Meyan, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1999.
- İSEN Mustafa, “Bolu’nun Kültür Tarihimizdeki Yeri ve Bolulu Divan Şairleri”, *Akşemseddin Sempozyumu Bildirileri*, 1990, s. 145-152.
- İSMÂİL BELİĞ, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*, Hüdâvendigâr Vilâyeti Matbaası, 1302/1885, İBB Atatürk Kitaplığı Bel_Osm_O.02392.
- KARAATLI Recep, “Türkçe Bir Seğir-nâme Üzerine”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 1999, c. 47, s. 89-142.
- KETE Ayşe, “Segürnâme (İnceleme-Metin- Dizin)”, *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- KILIÇ Müzahir, Seğir-nâmeler ve Latif’in Seğirnâmesi”, *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Ekim 2018, c. 4/2, s. 97-104.
- KINAY Nilay, “Gün Seçme Geleneği Bağlamında Bir İnceleme: Geredevî’nin Eyyam-Nâmesi”, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 51, Aralık 2013, s. 183-202.
- KURGUN Levent, “Bir İhtilacnâme Hakkında”, *Türk Uluslararası Dil Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2018, Yıl 6, S. 14, s. 60-75.
- MEHMED SÜREYYA, *Sicill-i Osmânî*, haz. Nuri Akbayar, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 1996, c. 1-6.
- MERT Abdullah, “Bir Seğirname Nüshası”, *Türk Uluslararası dil Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2016, Yıl 4, S. 7, s. 220-232.
- MUTÇALI Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul, 2012.
- NEV’İZÂDE ATÂYÎ, *Hadâikü’l-Hakâik fî Tekmileti’s-Şekâik*, İBB Atatürk Kütüphanesi Bel_Osm_B.00104, İstanbul, 1852.
- ÖZEN Şükrü, “Osmanlı Döneminde Fetva Literatürü”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, c. 3, S. 5, 2005, s. 249-378.
- SÂMÎ Şemseddin, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2010.
- SÜER Fatih Ramazan, “Bir Seğirname Örneği”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, c. VI/IV, Sonbahar 2011, s.
- SÜMBÜLLÜ Yusuf Ziya, “Seğirname ve Seğirmek Manaları Üzerine Bir İnceleme”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum, 2007, S.32, s.
- SÜMBÜLLÜ Yusuf Ziya, *Seğirname*, Fenomen Yayınları, Erzurum, 2010.
- SÜMBÜLLÜ Yusuf Ziya, “Fal ve Falcılık Kavramı Ekseninde Türk Kültür Tarihinde Fal ve Kehanet”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum, 2010, S. 43, s. 55-72.
- SÜMBÜLLÜ Yusuf Ziya-GÖZİTOK Mehmet Akif, “Gaybî Bir İlim Şubesi Olarak İhtilâç-nâmeler ve Mevlânâ Sevâdî’nin Manzum İhtilâç-nâmesi”, *Dede Korkut Dergisi*, Ordu, 2014, c. 3, S. 6, s. 105-131.
- SÜMBÜLLÜ Yusuf Ziya, “Yeni Bir İhtilâcnâme Nüshası Üzerine Değerlendirme”, *Türk İslâm Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2016, S. 6, s. 174-196.
- TATCI Mustafa, “Türk Edebiyatındaki Seğir-nâme ve Çin-nâme Türlerinden Birer Örnek”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 1993, S. 87, s. 237-242.
- TATÇI Mustafa, *Edebiyattan İçeri*, Akçağ Yayınları, 1997, Ankara.
- TEKİN Talat, *İrk Bitig*, Türk dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2015.
- UNAT Ekrem Kadri vd., *Osmanlıca Tıp terimleri Sözlüğü*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2004.
- UZUN Mustafa, “Falname”, *DİA*, Ankara, 1995, c. 12, s. 141-145.
- YALAP Hakan, “Yeni Bir İhtilâcnâme/Seğirname Nüshası”, *Journal of History Culture and Art Research*, 6 (3), s. 682-695.

YASTI Mehmet, "Yeni Bir Seğirnâme Yazması Üzerine", *Türkiyat Mecmuası*, c. 25, Bahar 2015, s. 275-314.

YAVUZ Yusuf Şevki, "Levh-i Mahfuz", *DİA*, Ankara, 2003, c. 27, s. 151.

<http://www.yazmalar.gov.tr/eser/segir-name/11921> Erişim Tarihi: 06.01.2020

Risâle-i Segürnâme'nin İlk ve Son Varâğı

